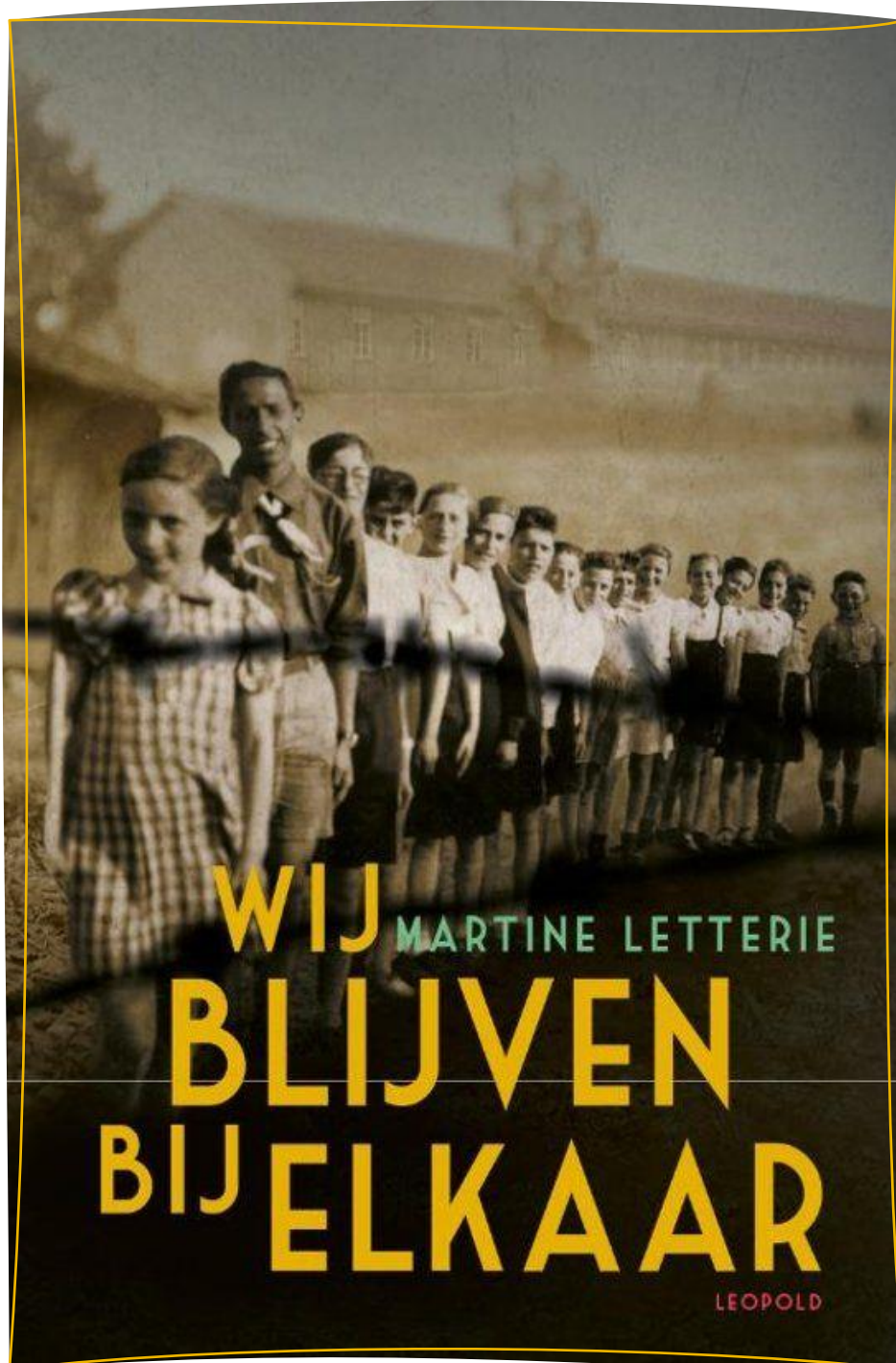

Julia Petrillo

VMBO 2 – T

Wij blijven bij elkaar

19-12-2023

Wij Blijven Bij Elkaar

1. Zakelijke gegevens

De titel van het boek die ik heb gekozen heet Wij Blijven Bij Elkaar, want het verhaal gaat over een joods gezin van zes kinderen die tijdens de Tweede Wereldoorlog bij elkaar bleven en het hebben overleefd. De auteur van dit boek is Martine Letterie en het boek heeft 328 bladzijdes.

2. De biografie van Martine Letterie

Martine Letterie is geboren op 12 december 1958 in Amsterdam. Ze groeide op in Voorburg met haar vader Frank Letterie als beeldhouwer. Martine hield als klein meisje al enorm veel van lezen en schrijven.

Toen ze van de MAVO afkwam studeerde ze Nederlands in Utrecht. In 1985 studeerde Martine af met als hoofdvak Middelnederlandse letterkunde, het Middelnederlands is een voorloper van de moderne Nederlandse taal. Toen ze klaar was met haar studie stond ze twaalf en half jaar voor de klas in verschillende scholen.

In 1991 tot 1993 was Martine lid van de Griffeljury, de Griffeljury zijn mensen die een boek beoordelen en die dan een Griffel uitgeven. In 1996 verscheen haar allereerste kinderboek en een jaar later stopte ze met lesgeven om zich volledig op het schrijven van kinderboeken te richten. Ze schrijft vooral historische kinderboeken, die gebaseerd zijn op waargebeurde verhalen. In 2015 bracht ze een boek uit over de geschiedenis van haar familie, dit was haar eerste boek voor volwassenen.

Martine heeft een aantal boeken van haar in het Duits vertaald, maar ook Nederlandse boeken heeft ze geschreven zoals *De leeuw is los! Ver van huis, Focke en het geheim van Magnus, Hussen met je neus ertussen, De dag van je leven! Wachten op een brief* en dus ook *Wij Blijven Bij Elkaar*

Martine Letterie reisde in 2018 met haar dochter naar Israël en ze heeft alle zes kinderen geïnterviewd. Sonni die inmiddels 90 jaar was, leefde ook nog. Het is een bijzonder geschenk dat de hele familie Birnbaum aan de dood is ontsnapt.

3. De kaft van het boek

Je ziet op de voorkant van het boek in de verte de poort van Auschwitz waar tijdens de Tweede Wereldoorlog heel veel joden zaten gevangen. Voor de poort van Auschwitz en achter het prikkeldraad zie je een lange rij met joodse kinderen die glimlachen en blij zijn dat ze nog leven. Je ziet ook dat de kinderen hun eigen kleding aan hebben en gezond eruit zien, dat was als je in Auschwitz of in een andere concentratiekamp zou zitten niet gewoon. Je had dan een dun gestreepte pyjama met klompen aan, in de winter had je het ijskoud.

De prikkeldraad die je op de voorgrond ziet was rond het hele kamp opgezet, dat was voor de joden om ervoor te zorgen dat ze niet weg konden. Als ze dat wel probeerden en dicht bij het prikkeldraad kwamen, schoten de wachters vanuit de wachttorens hun dood neer.

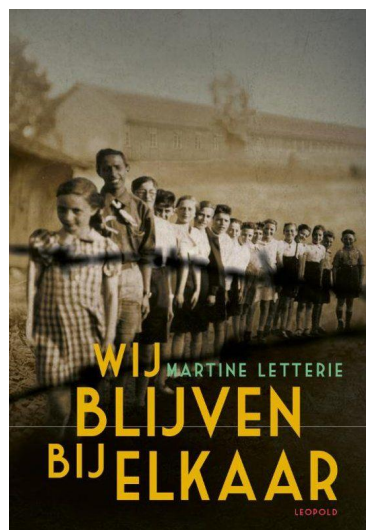
De letters van de titel staan in per woord onder elkaar, zijn groot en in het geeloranje gekleurd, lekker opvallend. Martine Letterie (schrijfster van het boek) staat achter het woord *Wij* in het groen en wat in een kleinere formaat. Alle letters van de titel + naam van de schrijfster zijn in dezelfde lettertype gedaan.

De gehele foto op de voor en achterkant van het boek is in het bruin, wit en zwart. Het is dus een beetje trieste donkere voorkant, maar die kleuren heeft wel ermee te maken vanwege in de concentratiekampen super triest, donker en smerig was. Waarschijnlijk zou de originele foto die je op de voorkant van het boek ziet genomen zijn tussen 1942-1945 tijdens de oorlog in concentratiekamp Auschwitz.

Op de achterkant staat in gele lettertjes een stukje flaptekst en onder de flaptekst staat nog in het wit een korte samenvatting waar het verhaal over gaat.

Aan de binnenkant van de kaft staat een kaart, waarop je de omzwervingen van de familie Birnbaum kunt volgen, van 1938 in Berlijn tot 1950 naar de aankomst in Israël.

De voorkant van het boek heeft ermee te maken, omdat de hele familie Birnbaum in de concentratiekampen hun taak op zich namen om voor de weeskinderen in de kampen te zorgen, dat ze niet ziek werden, kleding hadden, eten hadden, iemand hadden en dat ze op transport konden vanuit de kampen naar Israël. Vandaar dat de kinderen op de voorkant gezond zijn en glimlachen. Op die manier kon de familie Birnbaum bij elkaar blijven als gezin en de hel overleven, vandaar de titel *Wij Blijven Bij Elkaar*.

4. Gegevens over het verhaal

Het verhaal gaat over een joods gezin in de Tweede Wereldoorlog, ze maakten toen echt van alles mee. Leuke dingen, maar ook minder leuke dingen. De joden werden in de oorlog door de nazi's vervolgd en later ook naar de concentratiekampen en de gaskamers gestuurd. Het grote gezin slaagt erin de oorlog en de hel in de kampen te overleven. Ze gaven heel veel steun aan elkaar door 'altijd zoveel mogelijk bij elkaar blijven'. Dat was hun motto om te overleven. De hoofdgedachte is dus dat je weet hoe de familie Birnbaum de oorlog hebben overleefd, hoe het kwam dat ze bij elkaar konden blijven en ook wat er met de joden gebeurde tijdens de Tweede Wereldoorlog. Ook lees je de ervaringen van de zes kinderen en hoe zij het hebben beleefd.

De naam van het boek is zeer passend bij het verhaal. De titel Wij Blijven Bij Elkaar vertelt dat zes kinderen plus hun ouders gedurende de oorlog altijd bij elkaar probeerden te blijven. Dat lukte hen goed, maar met veel moeite en doorzettingsvermogen. Als je met je gezin of familie in de Tweede Wereldoorlog leefde, je was joods en je zat in een concentratiekamp werd je onderverdeeld in leeftijdsgroepen. De mannen en de vrouwen werden in de kampen ook nog van elkaar gescheiden. Het is dus bijzonder dat de familie Birnbaum in de kampen bij elkaar konden blijven, doordat ze in diverse concentratiekampen voor de weeskinderen konden zorgen. De titel Wij Blijven Bij Elkaar is dus eigenlijk de kern van het verhaal.

Het hele verhaal speelt zich af op meerdere plekken en in drie landen. Duitsland, Nederland en Israël. Stukje fragment: *"Sinds hun vlucht uit Duitsland heeft ze geen SS'er meer gezien, maar het uniform herkent ze meteen."* Ze woonden eerst in Berlijn, Duitsland. Na de Kristallnacht gingen de kinderen van de familie Birnbaum met de trein naar Nederland, naar het joodse gemeenschap in Nijmegen. Later gingen ze naar een tehuis in Rijswijk en weer een tijdje later naar kamp Westerbork. Toen ze een paar jaar met hun ouders in kamp Westerbork woonden moesten ze op transport naar Bergen-Belsen. Na de oorlog gaat de familie weer naar Nederland, Maastricht en twee jaar later op reis naar Israël 'het beloofde land.' De hele familie hebben dus tijdens de Tweede Wereldoorlog en na de Tweede Wereldoorlog heel veel gereisd.

Het verhaal speelt zich af gedurende de Tweede Wereldoorlog en een klein stukje na de Tweede Wereldoorlog. Stukje fragment: *"Hoe moet je aan een peuter uitleggen dat het oorlog is?"* Het feit dat de familie Birnbaum op transport moesten naar concentratiekamp Bergen-Belsen, is een voorbeeld van wat de joden moesten meemaken tijdens de Duitse bezetting. Ook werden veel joden daar vermoord. Dat kwam allemaal door Hitler, omdat hij vond dat de joden niet in zijn rijk thuis hoorden, lelijk waren, een andere bloedlijn hadden etc. Maar ook omdat ze volgens Hitler de economische crisis na de Eerste Wereldoorlog in Duitsland hebben veroorzaakt.

5. Tijdlijn van het verhaal

De tijdsperiode waarover verteld wordt, duurt bijna twaalf jaar lang. Het begint in Berlijn, 9 november 1938 en het eindigt in juni 1950 in Israël. Als je in het begin van deel 1, Kristallnacht hebt gelezen, komt er daarna nog een klein hoofdstukje over wat eraan voorafging. Dat is in Kolberg, 1934. Verder loopt het verhaal gewoon tot het heden toe.

Martine Letterie heeft zich keurig aan de chronologie gehouden. Het is dus chronologisch verteld, want het gaat steeds van vroeg tot laat. Het verhaal is onderverdeeld in 6 delen die allemaal een eigen titel hebben, zoals 'Op de vlucht, Vluchtelingenkamp Westerbork, Volgend jaar in Jeruzalem.' Al die 6 delen worden weer onderverdeeld in kleine hoofdstukjes met weer allemaal een titel. Oftewel dat er flashbacks in voorkomen, is het boek wel heel overzichtelijk in tijd.

In het verhaal komen er nogal wat flashbacks voor, één van die flashbacks is van Gina.

Stukje fragment: *"Ineens schiet Gina een herinnering te binnen, zo helder alsof het gisteren was. Het is langer geleden gebeurd, voordat papa uit logeren moest. Sonni kwam te laat uit school en papa vroeg hoe dat kwam. Sonni vertelde dat ze na moest blijven omdat ze te veel gekletst had die dag. Papa had haar ernstig aangekeken en gevraagd of ze de tien geboden kende. Sonni had een kleur gekregen en geknikt. "Gij zult niet liegen" is er een van, Sonni,' had papa gezegd. 'Je moet altijd de waarheid vertellen. Of je dan straf verdient, merk je vanzelf.' Sonni begon te huilen. Ze vertelde dat ze met haar vriendinnetje Rivka gespeeld had en de tijd vergeten was. Papa had haar geen straf gegeven, omdat ze dit keer de waarheid had verteld. Dat moment heeft op Sonni vast net zoveel indruk gemaakt als op Gina."*

Verder in het verhaal zul je nog meer flashbacks tegenkomen van de kinderen.

Het boek heeft in mijn ogen zowel een gesloten als een open einde. Het heeft een gesloten einde, omdat we weten hoe het met de familie Birnbaum is afgelopen. Iedereen van het gezin overleeft de Tweede Wereldoorlog. Het boek kent geen meerdere delen. Het heeft ook een open einde, omdat wat er verteld wordt in het verhaal, gebeurt in de wereld nog steeds. Zoals dat kinderen worden uitgescholden vanwege hun geloof of huidskleur. Ook worden er oorlogen gevoerd om macht te krijgen over landen en sterven er mensen door bombardementen. De mensen hebben dus niks geleerd van de Tweede Wereldoorlog.

6. Personen van het verhaal

In het verhaal hebben we zes hoofdpersonen. Dat zijn Sonni, Gina, Yakov, Zwi, Suzi en Sampi.

Sonni is een heel lief, aardig, slim en behulpzaam meisje. Zij is op 26 mei 1928 geboren in Berlijn en is meteen ook de oudste van het gezin. Toen ze in 1938 met haar broertjes en zusjes op de trein naar Nederland werden gezet door hun moeder, moest Sonni voor haar broertjes en zusjes zorgen. Ze voelde zich enorm gespannen, omdat ze wilde het goed doen voor haar broertjes en zusjes. Ook wilde Sonni dat ze bij elkaar bleven en niet ziek werden. Ze heeft mooi, glanzend donkerblond haar met een lichte huidskleur en houdt van vlechtjes, maar op een gegeven moment in kamp Westerbork liet Sonni haar haar door haar zusje Gina kort knippen. Verder is ze niet erg lang en ze is joods. Sonni is later verpleegster geworden.

De volgende is Gina, zij is een aardig, slim, lief en een beetje angstig meisje. Zij is twee jaar jonger dan Sonni. Tijdens de Kristallnacht in Berlijn werden Gina en haar broertjes en zusjes wakker gemaakt door hun moeder, ze moesten naar een schuilplaats. Gina zat aangekleed op de rand van haar bed en bibberde van angst, zó bang was ze. Toen ze met Sonni in de nacht door de straten naar hun schuilplaats moesten lopen, klemde Gina zo stevig aan Sonni vast, want ze hield niet van het donker. In kamp Westerbork en Bergen-Belsen hielp Gina haar familie en de weeskinderen goed, ook speelde ze in Westerbork met haar vriendinnetjes. Ze heeft kort donkerblond haar met een lichte huidskleur. Verder is ze iets groter dan Sonni en ze is ook joods.

De derde van het gezin is Yakov, hij is lief, stoer, vrolijk, behulpzaam, actief en soms een nerveuze jongen. Hij is in 1931 geboren in Berlijn. Als Yakov in kamp Bergen-Belsen dertien jaar wordt, wordt hij bar mitswa. Dat betekent dat je volgens de wetten van het joodse geloof volwassen wordt en dat je aan de geboden en verboden van de joodse wet moet houden. Hij kreeg van zijn vader de kleine Thora om te oefenen voor het gebed. Toen Yakov met zijn vader naar de barak ging om het sabbat te doen, werd hij bloed zenuwachtig en zijn hart bonsde zo hard dat hij nauwelijks het kraken van het ijs onder zijn voeten hoorde. Hij wilde het perfect doen voor zijn vader. Yakov heeft kort donkerblond haar met ook weer een lichte huidskleur. Verder is hij niet erg lang en hij is joods.

Dan hebben we Zwi, hij is lief, aardig, behulpzaam, slim en een beetje creatieve jongen. Hij is in 1933 geboren in Berlijn. Op een dag in kamp Westerbork wilde Zwi aan de bewaker van de wachttorens iets vragen, hij zag een groot stapel planken liggen en wilde daarmee een hut bouwen. Hij stelde zijn idee voor aan zijn broer Yakov en drie vrienden. Yakov sperde zijn ogen open en een vriend keek hem aan alsof hij gek was, maar ze vonden het wel een goed idee. Zwi kon het beste Nederlands van de vijf en bedachten ze dus woord voor woord hoe hij de vraag het beleefdste kon stellen. Nadat Zwi de vraag stelde en van de bewaker mocht, kon hij het niet geloven en was zo blij. Eindelijk konden ze iets leuks doen in het kamp. Verder heeft hij donkerblond haar met een lichte huidskleur, is niet erg lang en is uiteraard ook joods.

De volgende is Suzi, zij is lief, aardig, vastberaden, fantasierijk en soms een beetje jaloers meisje. Zij is in 1934 geboren in Berlijn. Een keer in de ochtend in kamp Westerbork moest Suzi naar school, maar wilde totaal niet gaan. Ze wilde per sé terug in de box en klemde zich vastberaden vast aan de rand, omdat ze was jaloers op Sampi dat hij nu de kleinste is. Toen Suzi in kamp Bergen-Belsen kinderverlamming had en met grof geweld haar benen vast gebonden werden op een plank, keek ze door een raam naar het grote bos en fantaseerde ze dat er herten en konijntjes daar woonden, voor afleiding. Zij heeft mooi, iets lichter haarkleur met een lichte huidskleur, is niet erg lang en ze is joods.

De laatste van het gezin is Sampi, hij is lief, aardig, grappig, aanwezig en soms een klein beetje ondeugend jongen. Sampi is als enigste niet in Berlijn geboren, omdat in Duitsland was de oorlog al aan de gang en zijn moeder wilde per sé naar haar kinderen toe in Nederland. Uiteindelijk toen ze met de trein in Nederland was aangekomen, beviel ze in het ziekenhuis Zevenaar en was Sampi op 26 december 1938 geboren. Een keer in kamp Westerbork hobbelde Sampi stiekem achter Gina aan en stampte ondeugend in de plassen. Zijn zus draaide zich boos om en zei tegen hem 'Niet in de plassen stampen, Sampi! Als je het nog een keer doet, krijg je een tik voor je billen. En dan blijf je maar mooi in je natte sokken lopen!' Dan loopt Gina naar de eetzaal, terwijl Sampi nu keurig achter haar aanloopt. In het najaar van Amsterdam 1945 werd Sampi een keer super kwaad, zó kwaad dat de vlammen bijna letterlijk uit zijn oren slaan. Dat kwam doordat zijn ouders niet meer voor de weeskinderen mochten zorgen, omdat ze als Duitsers geregistreerd stonden. Hij heeft mooi donkerblond haar met een lichte huidskleur. Heeft bruine ogen, is niet erg lang en hij is joods.

De twee bijfiguren van het verhaal zijn Hennie en Otto Birnbaum, zij zijn de ouders van de zes kinderen.

Hennie Birnbaum is lief, aardig, slim, super zorgzaam, positief en een doorzettende vrouw. Zij is eind 19^e eeuw geboren en komt van Pools-Joodse afkomst. In elke situatie bleef Hennie positief, bijv. wanneer haar kinderen naar Nederland gingen en zei 'volgend jaar zijn we weer samen.' Of toen ze in kamp Bergen-Belsen probeerde het weinige brood te verdelen in hele kleine stukjes over de hele dag, zodat iedereen het idee had toch iets te hebben gegeten. Zij heeft mooi, lang donkerblond haar met een lichte huidskleur. Verder is ze lang en joods.

Otto Birnbaum is ook lief, aardig, slim, behulpzaam, netjes, iets minder positief en houdt ervan om verhalen te vertellen. Hij is eind 19^e eeuw geboren en komt van Pools-Joodse afkomst. Otto kreeg in kamp Westerbork de opdracht om in barak 35 een weeshuis te leiden voor joodse kinderen, die zonder ouders in Westerbork waren beland. Hij zorgde voor onderwijs en gaf de weeskinderen joodse les, voor een beetje levensmoed te geven. Otto heeft kort, zwart haar met een lichte huidskleur. Hij heeft een bril, is lang en hij is joods.

7. Wat voor soort verhaal is het?

Het is als eerste een oorlogsroman boek, omdat in het verhaal vertellen de kinderen hun gevoelens, hun belevenissen, hun ervaringen over de Tweede Wereldoorlog. Ook is het een historisch boek, omdat het is in het verleden gebeurt. Het is een waargebeurd verhaal, want de oorlog is echt gebeurd, van 1939-1945. Als laatste is het een kinderboek, omdat het hoofddoel van de schrijfster was om de kinderen te laten informeren en te lezen over de oorlog, het taalgebruik is voor de kinderen makkelijk te begrijpen. Samen maak dit tot een mooie documentaire-achtige boek.

8. Samenvatting van het verhaal

De joodse familie Birnbaum heeft vijf kinderen, die na de Kristallnacht van 1938 op de trein naar Nederland gezet werden. Moeder is zwanger van de zesde en weet ook naar Nederland te vluchten. Uiteindelijk vindt ook vader zijn weg naar Nederland en is het gezin herenigd. In Westerbork ontfermden Otto en Hennie Birnbaum over de weeskinderen in het kamp, hierdoor konden ze lang in kamp Westerbork blijven. De familie Birnbaum heeft een positieve aard en houden moed met Israël als hoger doel. Ze proberen steeds als gezin bij elkaar te blijven, wonder boven wonder lukt het ze. Uiteindelijk worden de familie Birnbaum en hun weeskinderen toch op de trein naar Bergen-Belsen gezet. Na de oorlog bereiken ze dan uiteindelijk het beloofde land Israël. Nu ga ik per hoofdstuk verder samenvatten.

Deel 1: Opgejaagd

Het gezin Birnbaum woont in Berlijn. In november 1938 vallen de nazi's alle joden aan in de Kristallnacht. De situatie voor de joden wordt daarna steeds slechter en slechter. Hitler geeft de joden namelijk de schuld van alle economische ellende in Duitsland. Sonni's vader is al opgepakt, omdat hij van Pools-Joodse afkomst komt. Moeder Birnbaum wil daarom dat haar kinderen zo snel mogelijk naar Nederland kunnen vertrekken.

Deel 2: Op de vlucht

De vijf kinderen gaan met de trein naar Nederland waar hun oom Mendel zal opwachten, maar niks is minder waar. In de trein is het nog erg spannend, wanneer een SS-officier hun paspoorten controleert. Van de agenten mocht oom Mendel hun niet naar zijn huis meenemen en eiste dat hij weg moest gaan. Daardoor worden de vijf kinderen over een paar gezinnen en een opvangtehuis verdeeld. Een paar van de kinderen onder andere Gina en Sonni krijgen difterie. Ze missen hun moeder heel erg. Uiteindelijk mogen papa en mama ook naar Nederland reizen. De familie heeft uitbreiding gekregen, de kleine ondeugende Sampi is geboren!!

Deel 3: Vluchtelingenkamp Westerbork

De familie Birnbaum wordt in november 1939 naar een vluchtelingenkamp in Drenthe gestuurd. Toen ze daar aankwamen lag het vol met sneeuw en het was ijskoud. Yakov klaagt dat er helemaal niets is. De familie mag in een familiehuysje intrekken. Er wordt wel les gegeven maar in heel grote klassen. Dat gaat natuurlijk niet fantastisch. Ook krijgen de kinderen van een joodse leraar 'sjoel', dat is een soort Bijbelschool.

Op 10 mei 1940 breekt de oorlog uit en de joden moeten met de trein weg uit Westerbork. Maar omdat sommige spoorwegen zijn gebombardeerd, strandden ze en komen ze uiteindelijk in Leeuwarden terecht. Het gezin wordt weer verdeeld om ze allemaal te kunnen opvangen. Maar na drie weken moeten alle opgevangen joden weer terug naar kamp Westerbork.

Deel 4: Gevangen in kamp Westerbork

De familie Birnbaum komt weer terug in het kamp. De joodse leraar Salo is er ook weer en er wordt lesgegeven, opnieuw in grote groepen. Sonni ontmoet daar haar oude vriendinnetje Trudie weer. Ze vieren het Chanoekafeest in het kamp (kaarsjes aansteken). De familie Birnbaum zorgt dat er een weeshuis voor joodse kinderen zonder ouders wordt georganiseerd

Er worden in het kamp allemaal nieuwe barakken gebouwd. Voor wie zijn die, vragen ze zich af. Er moeten ook Jodensterren op de kleding worden genaaid.

Op een dag komt er een grote groep Amsterdamse Joden in het kamp, maar die moeten kort daarna allemaal op transport naar een concentratiekamp! Er zijn alleen niet genoeg mensen voor een volle

trein, dus moet er aanvulling komen. Daarvoor moeten alle ouders en de kinderen worden gekeurd. Salo biedt aan om met de weeskinderen mee te gaan, maar dat mag niet van de Duitsers: hij heeft een baan in het kamp. Salo zet door en reist met de eerste groep kinderen mee.

Er wordt toch weer een Joods feest gevierd in het kamp: het Loofhuttenfeest. De kinderen van Birnbaum mogen van oud hout een hut bouwen van de bewakers.

Sonni krijgt interesse voor het werk van verpleegkundige en gaat helpen in de ziekenbarak. Maar uiteindelijk vindt ze het toch te zwaar, als ze ziet dat er kinderen doodgaan.

Vanaf nu gaan er elke dinsdag transporten naar Auschwitz. Op maandag is iedereen in het kamp erg gespannen, dan hoor je wie er met de trein mee moet. Vader Birnbaum wil op een dag een ziek jongetje redden uit de trein, maar het lukt niet en hij is totaal overstuur. Hij weet dat het jongetje onderweg zal sterven.

Deel 5: Bergen-Belsen

Dan komt de dag dat ook de familie Birnbaum op transport moet naar Auschwitz, maar Sonni wordt ziek en het vertrek wordt daarom zes weken uitgesteld. Daarna moeten ze per trein naar Bergen-Belsen. De reis is zwaar, twaalf dagen lang en niets te eten en drinken. De aankomst wordt ook een hel. Iedereen moet zich uitkleden, ze staan allen in hun blootje, wat tegen het joodse geloof is. Sonni ziet bloed langs haar benen stromen, ze wordt voor het eerst ongesteld. De familie wordt nu toch gescheiden van elkaar: mannen en vrouwen apart.

De ruimtes waarin ze wonen, zijn klein, het eten is verschrikkelijk slecht en de meeste kinderen worden ziek onder andere Suzi en Sonni.

Maar ze vieren toch steeds hun Joodse feesten: Seideravond, Pesach (Pasen) en Yakov krijgt zijn Joodse inwijding als man: 'bar mitswa'.

De geallieerden rukken gelukkig steeds verder op, één groep gevangenen mag al vertrekken, maar de familie Birnbaum staat niet op deze Palestijnse lijst. De familie zorgt ook nog steeds voor weeskinderen die aankomen in het kamp. Daardoor krijgen ze wel eens iets meer te eten. Maar eigenlijk leven ze in een hel.

Deel 6: Volgend jaar in Jeruzalem

Dan komen de geallieerden dicht bij het kamp. Bergen-Belsen wordt in april 1945 door de Russen bevrijd en ze moeten weer in de trein. Na drie dagen komen ze in het dorpje Tröbitz, waar de plaatselijke dorpsbevolking van de Russische soldaten voor hen moesten zorgen. Het zijn echter nazi's.

Yakow en Zwi stelen een paard uit een grote voorraadschuur en ook een heleboel voedsel in blik. Het paard wordt op de terugweg afgepakt door de Russen, maar het voedsel mogen ze gelukkig houden.

In juni mogen ze met de trein naar Nederland. Ze komen in Maastricht aan, maar heel vriendelijk worden ze niet ontvangen. De kinderen Birnbaum worden in een klooster opgesloten met landverraders, de NSB'ers. Wanneer ze een jaar later in Bussum wonen, blijft de kleine Sampi bang voor elke hond in de straat. Hij komt daardoor te laat op school. Een jongen scheldt hem daarbij uit en Sampi slaat er meteen op los. Daarna wordt hij voor straf in elkaar gebeukt door de meester! Die hield vast en zeker niet van joden.

In 1947 wil de familie Birnbaum graag naar Jeruzalem vertrekken. Drie jaar later is het zover. Sonni is al eerder afgereisd. Ze gaan met de trein naar Marseille en vandaar met de boot naar Israël. Eindelijk zien ze de berg Carmel. Ze zijn weer terug in 'het beloofde land.'

9. Mijn mening en advies over het boek

Het boek vind ik persoonlijk echt mooi, prachtig, leuk, geloofwaardig en interessant, omdat je wordt zó meegesleurd in de gedachten en gevoelens van de kinderen, dat je kunt voelen hoe ze zich voelen. Ook leer je een beetje hoe wreed de Duitsers waren tijdens de Tweede Wereldoorlog en wat de joden allemaal moesten meemaken. Ik hou heel erg van waargebeurde verhalen en van deze geschiedenis, dus kon ik het verhaal ook makkelijker begrijpen. Bij dit stukje leefde ik me zó erg in, dat ik een beetje emotioneel en bang werd. Ook vond ik het naar voor Sonni, omdat ze werden als beesten behandeld en Sonni werd voor de eerste keer ongesteld waar iedereen bij was en iedereen kon haar zien.

Stukje fragment: *“Als de hond naar een iets veiliger afstand is verdwenen, zegt Sampi zachtjes: ‘Papa, ik ben moe...’ ‘Ik weet het, jongen. Het is vast niet ver meer,’ antwoordt papa. Sonni hoopt maar dat papa gelijk heeft. Er is nog steeds geen barak te zien, alleen grote statige dennen waarvan de takken zacht bewegen in de wind. Ze zijn minstens twee uur onderweg als Sonni eindelijk wachttorens ziet en hoge hekken met prikkeldraad. Daarvoor ligt een soort niemandsland waarin waarschuwingborden met doodshoofden staan. Maar voor wie? Het kamp Bergen-Belsen is ver van de bewoonde wereld. Bovendien wil niemand dit kamp in, alleen maar uit. Dat weet ze ook zonder dat ze er geweest is. Door het prikkeldraad heen worden barakken zichtbaar die in een kale vlakte liggen, net als in Westerbork. Maar zodra Sonni het kamp binnenkomt, wordt duidelijk dat daarmee alle vergelijking ophoudt. Van alle kanten worden de barakken omsingeld door SS’ers. Ze richten hun geweren op hen, op het oude vermoeide echtpaar, op een vrouw met een baby, op Sampi... Echt op iedereen. ‘Daarheen!’ Ze worden in een soort stal gejaagd. Gina komt naast haar staan en pakt haar arm. Heel even denkt Sonni dat dit het einde is en ze sluit haar ogen. Maar wat er gebeurt, is nog erger. ‘Uitkleden, nu, snel!’ Sonni spert haar ogen open en kijkt in het rond. Oude en jonge mannen, vrouwen en kinderen in alle leeftijden staan om haar heen. Ze schudt haar hoofd, terwijl haar ogen mama zoeken. Dit mag toch niet? Ze heeft geleerd dat een joods meisje zich nooit aan iemand naakt laat zien, alleen ooit aan de man met wie ze trouwt. Mama haalt hulpeloos haar schouders op. ‘Uitkleden, zei ik!’ Sonni kijkt nu recht in de loop van een geweer. Haar ademhaling gaat sneller en het zweet breekt haar uit. Om haar heen begint iedereen zich uit te kleden. Om het niet te zien, richt ze haar blik naar de grond. Doe het nou maar, Sonni,’ fluistert Gina. ‘Straks doen ze je nog iets aan. Met vingers die nog stijf zijn van de kou, knoopt Sonni haar jas open en laat hem op de grond vallen. Dan doet ze haar rok en trui uit. De vreemde pijn in haar buik wordt sterker, zodat ze onwillekeurig in elkaar krimpt. Ze peutert haar veters los, stroopt haar maillot uit en trekt haar hemd over haar hoofd. Ze kruist haar armen voor haar borst, terwijl ze bibbert van de kou. Alle kleren voor desinfectie daar op een hoop!’ Gina geeft haar een zetje. ‘Je onderbroek moet ook...’ Dat weet Sonni ook wel, maar het lijkt een onneembare berg. Ik heb het al gedaan,’ zegt Gina zacht. Er zit niets anders op. In haar blote niksje pakt ze haar kleren bij elkaar en ze gooit ze op de desinfectiehoop. Nu heeft ze helemaal niks meer. ‘Lopen, daar zijn de douches!’ Gina pakt Sonni’s hand en ze lopen mee tussen alle andere blote lijven. De betonnen vloer is koud aan Sonni’s voeten, maar dan ineens voelt ze een warme stroom langs haar heen lopen. In paniek kijkt ze naar beneden. Ze heeft toch niet geplast? ‘Ik bloed!’ Sonni wist niet dat ze zich zo kon schamen. Voor de eerste keer bloed, en dan waar iedereen bij is. Als Sonni even later uit de douche komt, kijkt ze ontzet naar de kleren die allemaal door elkaar liggen op een wagen. Ze lijken ineens allemaal hetzelfde door het witte poeder dat eroverheen zit. Waar zijn haar spullen? Hier is geen beginnen aan... Ze klappertandt van de kou, terwijl ze zich met een hand zo goed mogelijk probeert te bedekken en met de andere tussen de kleding graait. Omdat iedereen zich zo snel mogelijk wil aankleden, ontstaat er enorm geduw en getrek. Kon ze hier maar weg... Hier wil ze*

niet zijn en al helemaal niet in haar nakie. Sampi wurmt zich naast haar. 'Waarom hebben ze onze kleren vies gemaakt? Dan duikt Gina op en ze vist zijn broek uit de stapel. 'Hier, trek aan. De kleren zijn gedesinfecteerd, omdat ze bang zijn dat we luizen hebben en enge ziektes.' 'Ik heb geen luizen,' protesteert Sampi, maar hij doet wel wat Gina zegt. Ineens herkent Sonni haar rok en haar trui. Is dit haar onderbroek? Ze moet er niet aan denken dat ze die van een ander aantrekt... Maar langer in haar blootje staan is nog erger. Ze heeft zich nog nooit zo snel aangekleed. Omdat ze zich niet heeft kunnen afdrogen, kleven de kleren ongemakkelijk aan haar lijf en ze kan alleen maar denken aan het bloed dat ze verliest. Vraag straks maar aan mama hoe het moet,' had Gina onder de douche gezegd, maar dat is makkelijker gezegd dan gedaan.

Dit boek is een echte aanrader om te lezen. Als je het wil lezen moet je een beetje weten wat er zich in de oorlog afspeelde en wat het voor de joden dit betekenden, omdat het hele verhaal gaat over de Tweede Wereldoorlog. Ook moet je van waargebeurde verhalen, romans en geschiedenis houden, want het zijn verhalen vanuit de zes kinderen die echt gebeurd zijn. Het is een dik boek met veel tekst, maar als je van lezen houdt lees je er snel doorheen. De schrijfster heeft namelijk korte verhalen geschreven om makkelijk en snel te kunnen lezen.

Als je meer van fantasie en fictie houdt is dit boek niet echt geschikt, omdat in dit verhaal komt er geen fictie voor of dingen die niet echt kunnen gebeuren. Ook als je totaal niet van lezen houdt, is dit boek veel te dik en te lang om het te lezen. En als je niet van geschiedenis, oorlogen en romans houdt, raad ik je het niet aan om het te lezen, want daar draait het hele verhaal namelijk om. Om oorlog en romans.

Dit was mijn boekverslag over Wij Blijven Bij Elkaar. Ik hoop dat je het leuk en interessant vond.

Groetjes Julia Petrillo...

